

**KATONAI NEMZETBIZTONSÁGI
SZOLGÁLAT**

XVI. évfolyam 4. szám 2018. december

**SZAKMAI
SZEMLE**

ALAPÍTVÁ: 2003

BUDAPEST

**A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
tudományos-szakmai folyóirata**

Felelős kiadó

Dr. Béres János altábornagy, főigazgató

Szerkesztőbizottság

Elnök:	Dr. Béres János, PhD	altábornagy
Tagok:	Árpád Zoltán	ezredes
	Dr. Fürjes János Norbert, PhD	alezredes
	Dr. Kassai Károly, PhD	ezredes
	Dr. Kenedli Tamás, PhD	ezredes
	Dr. Magyar Sándor, PhD	ezredes
	Dr. Puskás Béla, PhD	alezredes
	Szabó Károly	ezredes
	Tóth Csaba Mihály	alezredes
	Simon László	alezredes
	Dr. Vida Csaba, PhD	alezredes
	Dr. Farkas Ádám, PhD	főhadnagy
Felelős szerkesztők:	Dr. Kenedli Tamás, PhD	ezredes
	Simon László	alezredes
Olvasószerkesztő:	Tóth Csaba Mihály	alezredes
Tördelőszerkesztő:	Szabó Beatrix	

Elérhetőségeink

Postacím:	Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Tudományos Tanácsa 1111 Budapest, Bartók Béla u. 24-26. 1502 Budapest, Pf. 117
Telefon:	Dr. Kenedli Tamás 30/738-7925 Simon László 30/999-5205
E-mail:	szakmaiszemle.kontakt@gmail.com
Weblap:	http://www.knbsz.gov.hu/hu/publikaciok.html

HU ISSN 1785-1181

TARTALOM

NEMZETBIZTONSÁG ELMÉLETE

DR. HÓDOS LÁSZLÓ

**GONDOLATOK A NEMZETI HÍRSZERZŐ KÉPESSÉG
KOORDINÁCIÓJÁÉRT FELELŐS SZERV KÖZJOGI
HELYZETÉRŐL** 5

BABOS SÁNDOR

TITKOS FELDERÍTÉS A GENERÁCIÓK TÜKRÉBEN..... 17

BIZTONSÁG- ÉS VÉDELEMPOLITIKA

KOÓS GÁBOR – PROF. DR. SZTERNÁK GYÖRGY

**A NATO ÁLLAM- ÉS KORMÁNYFŐINEK, VALAMINT AZ
AMERIKAI-OROSZ ELNÖK CSÚCSTALÁLKOZÓJA**..... 27

NAGY BIANKA

**AZ ANGOLSZÁSZ ÉS AZ OROSZ HADVISELÉSI
GENERÁCIÓS ELMÉLETEK ELEMZÉSE ÉS
ALKALMAZHATÓSÁGA A XXI. SZÁZADBAN** 39

TÓTH ZOLTÁN BALÁZS

**A FEGYVERKERESKEDELEM ÖNKORLÁTOZÁSA –
POLITIKAI, GAZGASÁGI ÉS DIPLOMÁCIAI ÉRDEKEK
ÜTKÖZÉSE** 59

AZ OLVASÓHOZ

DR. KENEDLI TAMÁS

**AZ ELEMZÉS 21. SZÁZADI DIMENZIÓI -
KONFERENCIABESZÁMOLÓ** 76

DR. VIDA CSABA

AZ ELEMZŐ-ÉRTÉKELŐ MUNKA ALAPJA 83

HAJÓS BERNADETT

**AZ ELEMZÉS 21. SZÁZADI DIMENZIÓI A
NAV BŰNÜGYI FŐIGAZGATÓSÁGA
TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRÉBEN**..... 91

DR. BARNÓCZKI LÁSZLÓ AZ ELEMZÉS 21. SZÁZADI DIMENZIÓI A NEMZETBIZTONSÁGI SZAKSZOLGÁLAT FELADATELLÁTÁSNAK TÜKRÉBEN.....	99
DR. CIELESZKY PÉTER AZ ÖSSZADATFORRÁSÚ ELEMZÉSEK SZERVEZETI KERETEI.....	112
DR. CSABA ZÁGON A BŰNELEMZÉS AKTUÁLIS KIHÍVÁSAI A NEMZETKÖZI SÚLYOS ÉS SZERVEZETT BŰNÖZÉS ELLENI EURÓPAI FELLÉPÉS TERÉN	118
SZABÓ JÁNOS A BŰNÜGYI ELEMZÉS MÓDSZERTANÁNAK MEGÚJÍTÁSA A RENDŐRSÉGNÉL.....	133
E SZÁMUNK TARTALMA.....	142
CONTENTS.....	143
SZERZŐINK.....	148
E SZÁMUNK LEKTORAI.....	149
A PUBLIKÁLÁS FELTÉTELEI.....	150

Előszó

Nem tudom, hogy előadótársaim milyen kétségekkelelve készültek fel arra a konferenciára, amellyel az érintettek a független magyar katonai nemzetbiztonsági szervezet megalakulásának századik évfordulójáról kívántak méltó módon megemlékezni. Én bő egy hónappal a rendezvényt követően sem tudom feledni a felkészülés nehézségeit és kihívásait.

Egyrészt mindig nehezen viseltem az ünnepélyes keretek által határolt előadói szerepet, noha egyébiránt szeretem a gondolataimat megosztani másokkal. Másrészt, amikor kiderült, hogy az elemzés 21. századi dimenziói címet viselő konferencián – kilenc előadótársammal sorsközösségben – 15-15 perc áll majd rendelkezésünkre, komolyan át kellett gondoljam, hogy mit is mondhatnék egy ilyen emelkedett és tiszteletreméltó hallgatóság előtt, ami túllép a formális tisztelgésen.

Hosszas vívódás után végül úgy döntöttem, hogy hitelesen csak rendhagyó módon tudok viszonyulni ehhez a kihíváshoz. Így született meg bennem az a gondolat, hogy ez alkalomra szánt mondanivalómat nem emelem ünnepélyes keretek közé, hanem az ünnepet inkább a hétköznapok tapasztalataiból merített üzenetek csokorba gyűjtésével igyekszem megtisztelni – természetesen méltó módon, részrehajlás nélkül. És ami a legfontosabb, világos üzenettel, amely így szól: Együtt, vagy sehogy.

Döntésem következményeivel ugyanakkor a felkészülés alkalmával nap mint nap szembesülnöm kellett. Tizenöt percben kellett előremutatóan ünnepélyesen kritikusnak lenni. Soha nem dolgoztam ennyit 15 perc „hírnévért”. Nem véletlen, hogy kritikusán – és ha kell, önkritikusán – megnyilvánulni nem „ünnepi kellék” a retorikában.

Más oldalról viszont az ünnep jó alkalom. Elvlaszt a hétköznapoktól, és azt az üzenetet hordozza, hogy vannak értékek, amelyekhez ragaszkodnunk érdemes, és vannak dolgok, amelyekben hinnünk kell. Mégpedig a hétköznapokban.

Így hát mindig van helye valamifajta szembenézésnek a visszatekintésben. A történetiség mindig hordoz valamit, amiért érdemes, mégha óvatosan is, hátrapillantani – persze sóvárgás nélkül, az angyali intelmek szerint¹...

Nos, ebben az értelemben – egy információfúziós központként működő partnerszervezet képviselőjeként – a Szolgálat száz évének története számomra kiváló alkalom lehet a szervezetek közötti együttműködés lehetőségeinek értékelésére, és vélt vagy valós korlátainak felismerésére.

¹ Móz. I. 19., 17.

Az én 15 percem tehát a bizalomról, az őszinteségről és a rendíthetetlen hitről szólt. Vagyis arról, amire szükségünk lesz a jövőben. Azért, hogy a világot 9/11 tragédiája nélkül is olyanak lássuk Magyarországon, amilyenek az valójában mutatja magát, és ne a naiv álmok és remények rózsaszín ködén át szemléljük.²

Végezetül még egy megjegyzés. Sokszor válnak népszerűtlenné azok, akik problémákat vetnek fel. És sokszor alakul ki az a tévhit, hogy aki így tesz, az borúsán látja a jövőt, hozzáállása pesszimizmust takar. Ez valójában nem áll. Stanley Allen McChrystal tábornok szavaival: „**a jó vezetők engedik, hogy elbukj, de nem engedik, hogy kudarc légy**”. Én szeretek elbukni, és vágyom a szembenézésre – még akkor is, ha sokszor mindkettőtől félek. De erre önző okom van. Aki nem kap, vagy nem fogad visszajelzést, annak a sorsa elhatározott, polüktratészi fonálon fut. A bukás csak elodázható. El nem kerülhető. Így hát nem marad más a magamfajtának, mint menni, és néha menekülni – lehetőleg előre.

A konferencia

Az **együttműködő partnerek** társelőadói az elemzés 21. századi dimenzióira fókuszálva mutatták be szervezetük tevékenységét, az **oktatási intézmények** előadói pedig az elemző-értékelő tevékenység alapjairól és az információfúziós folyamatok intézményi hátterének evolúciójáról beszéltek.

Abban a szerencsés helyzetben voltam – és dicsérje ez a szervezőket – hogy mire sorra kerültem, az előttem szóló előadók az utóbbi tárgykörben előkészítették mondanivalómat. Rájuk támaszkodva tehát hallgatóságom az általam elmondottakat mélyebben érthette, és tágabb összefüggésbe helyezhette. Persze ez nem engem dicsért. Vallom, hogy *”Törpék vagyunk, de óriások vállán álló törpék.”*³ Nyilván általuk láthattam messzebbre.

Előadásomban az összadatforrású elemzések szervezeti kereteivel kezdtem volna, itt azonban Urbán Attila előadótársam, az ELTE mb. előadója rengeteg időt megtakarított nekem, hiszen az intézményi háttér bemutatását átlépve azonnal a fúziós központtal történő együttműködés egyes problémáiról, és azok megoldásának fontosságáról beszélhettem. Ezek az alábbiak: **új technológiák** alkalmazásának kérdései, az **itt és most** kényszere, a „**lift-effektus**” és az egyéb, emberi, nagyon is emberi történetek, valamint a „**minősített**” valóság.

Mielőtt azonban pár gondolatban kifejtem, mit is értek nehézségek alatt, egy dolgot szükséges tisztázni. Ifjabb koromban rendre kísért a türelmetlenség. Mindenkor, mindenhol. Egészen hosszú évekig a munkámban rengeteget segített ez a jellembéli tulajdonságom – mondhatni szervezeteinkben szinte elvárászerű igény van erre –, így fel sem tűnt, hogy esetenként a dolgok természetével az ilyen hozzáállás kevésbé fér össze. Ennek ellenére én meglehetősen sokáig éltem és teljesítettem elismerten, abban a vakhitben, hogy ez minden szempontból így van rendjén.

² Louis J. FREEH: Az FBI főnöke voltam, Jokerex Kiadó, 2005. p. 299. (Utalás és részbeni idézet)

³ Clairvaux-i Szent Bernátnak tulajdonított idézet

Amikor viszont úgy láttam, hogy az információfúziós központok létrehozása ellenére a súlyos és szervezett bűnözés, vagy akár a terrorizmus elleni küzdelem eredményességének katalizálódása elmaradt az elvárásaimtól, elkezdtem ennek okait türelmesebben kutatni. Kételyeim tovább fokozódtak, amikor Russel Travers, az amerikai központ (National Counterterrorism Center, NCTC) főigazgatója úgy nyilatkozott, hogy bár az információcserére az USA-ban működő 17 nemzetbiztonsági szervezet és a rendvédelmi, rendészeti, kormányzati szervek meghatározott körét törvény kötelezi, a jelenlegi hatékony információ-megosztás egy hosszú – az első néhány évben számos nehézséggel küzdő – 14 éves folyamat eredménye.

Valahogy nem tudtam elhinni, hogy 9/11 tragédiáját követően az Egyesült Államokban is ennyi időbe telt leküzdeni azokat az akadályokat, amelyekről – mint később számomra kiderült – ez az előadás is szól. Az egyik oldalról füleltem csengenek az FBI igazgató komor és elkeseredett mondatai: *"Jól tudom, Washingtonban mindenki ugyanazt a refrént ismétli, aki hozzám hasonló magas beosztást tölt be valamely testület élén: adjatok több pénzt, adjatok több embert, adjatok több törvényes felhatalmazást."*⁴

Sokáig azt gondoltam, hogy ez az egyetlen valódi ok, ami az eredményességnek gátat szab. De nem az egyetlen, csak az egyik. Az előadásom tehát az okokról szólt.

Új technológiák

Az új technikák és technológiák bevezetése akkor lehet sikeres, ha alkalmazásuk rendszerbe illeszkedik, széles körben ismertek, használhatóak és elérhetőek, kompatibilitásuk több esetben követelmény, fejleszthetőségük biztosított, fenntartásuk forrásai (humán vagy anyagi) pedig nemcsak rövid távon állnak rendelkezésre.

Ellenkező esetben az Athéni iskola látványát idéző, kézzelfogható feszültség keletkezik az ideák világa és a mindennapok valósága között. Ahhoz, hogy az új technikák és technológiák eredményesen támogassák a tágabb értelemben értett rendészeti tevékenységet – különös tekintettel az információfúziós tevékenységre – **egyfajta plasztikus rugalmasságra kell tanítani azokat a szervezeteket, amelyek természetükből fakadóan mutatják merevségüket a szabályozás szinte valamennyi területén.**

Ennek hiányában, rövidesen komoly hátrányba kerülhetünk. Hogy ez pontosan mit is jelent? Louis J. Freeh, a Szövetségi Nyomozó Iroda (FBI) 1993. szeptember 1-től 2001. június 25-ig hivatalban volt igazgatójának beszámolója meglehetősen pontossággal írta le ennek a hátránynak a felismerését, a 2000-es évek amerikai valóságára vetítve:

„Egyszer kapcsolatba kerültem Bob Dies-zal, az IBM vezető munkatársával. Mint kiderült, Bob régi vágya volt, hogy az FBI-nál dolgozhasson, kihasználtuk hát a véletlenek szerencsés egybeesését. Bob megismerkedett a hivatal technikai

⁴ Louis J. FREEH: Az FBI főnöke voltam, Jokerex Kiadó, 2005. p. 300.

*lehetőségeivel. Sosem felejttem el a szavait: – Fiúk, még azt sem mondhatom, hogy maguk egy életmentő készülékre vannak kapcsolva. Maguk egyszerűen halottak.”*⁵
Az a feladatunk tehát, hogy tanuljunk szemléletet váltani.

Itt és most

Bizonyára észrevették, hogy a munkánk során a legtöbb dolog, és sokszor a legfontosabb dolgok azonnal kellene. Ez a tempó némiképp ellentmond az elemző tevékenység természetének. De nem csak annak. Sokszor a változások – bármilyen elkerülhetetlenek – nem mennek végbe egyik pillanatról a másikra. A dolgok természete már csak ilyen. Azt azonban szintén tudomásul kell vennünk, hogy a megrendelő számára a holnap egyet jelent az információ értékvesztésével. Ezen változtatni talán nem is lehetséges. Ugyanakkor vannak rejtett tartalékok a rendszerben.

Az elemző-értékelő együttműködési protokollok kialakítása meghatározott tevékenységi felületeken pontosan ilyen lehetőség. Ez azonban az NCTC ars poeticájához hasonló olyan hozzáállást feltételez, amelynek hátterében a **napi szintű, kölcsönös bizalmon alapuló információmegosztás áll az együttműködő szervezetekkel.**

Bár az idő így sem lesz több egy-egy feladat végrehajtására, de legalább amennyi rendelkezésre áll, nem az információk vadászatával/halászatával, hanem a rendelkezésre álló információk értékelésével és elemzésével telhet.

Lift-effektus

Egy ellentmondásos megítélésű TV sorozat, a Boston Legal egyik epizódjában a Crane, Pool & Schmidt ügyvédi iroda két munkatársa lélekszakadva igyekszik egyidőben megszerzett és adott ügy kimenetelét meghatározó fontos információt átadni Shirley Schmidt névadó partnernek, aki éppen az épület liftjébe készül beszállni. Egyikük persze hamarabb ér oda, a másik viszont csak az utolsó pillanatban éri utol a vezetőt, és hogy mentse a menthetőt, jelzi, hogy a fontos információval ő is rendelkezik.

A névadó partner „lesajnáló” – és a helyzetet azonnal átlátó – tekintete mindent elárul, mondatai pedig a fülembe csengenek. A válasza így hangzott: Értem, és értékelem az igyekezeted. De nem Te értél ide előbb a lifthez. Majd a lift ajtaja becsukódik.

Ez a karikatúraszerűen bemutatott – és a filmben a dramatikus hatás kedvéért lassított – versenyfutás nagyon fontos üzenetet hordoz. Egyrészt plasztikusan bemutatja emberi, nagyon is emberi, gyarló és önző módon sikeréhes mivoltunkat. Másrészt pedig arra világít rá, hogy milyenné válik egy szubkultúra, ha ilyen értékviszonyok elfogadásával – de elég csak hallgatólagos tudomásul vétel is – egy vezető teret enged az elhajlásoknak, ezeknek a kevésbé tisztességes szabályok szerint működő versenyhelyzeteknek. A bizalmi vákuum megteremtése ugyanis eleve kizárja az együttműködést, a csoportképződés helyét pedig az érdekek által

⁵ Louis J. FREEH: Az FBI főnöke voltam, Jokerex Kiadó, 2005. p. 276.

vezérelt „klikkesedés” veszi át. És – bár az információ eléri a vezetőt – mégis azt kell észrevenni, hogy egy ilyen győzelem csak esetleges lehet, és a holnap kiszámítható sikerének lehetőségét zárja ki.

Szervezeti szinten tehát – tevékenységükre fókuszálva – azt lehet mondani, hogy ott, ahol **a kölcsönös bizalmon alapuló összadatforrású szemlélet** nem teljesebben ki, a központ szerepe kiüresedik, ahol pedig feltételei biztosítottak, **katalizálja valamennyi érintett szervezet működését.** Az együttműködés területeit érintő szemléletváltás pedig egy paradigmaváltás lehetőségét hordozza, amely a nemzetbiztonsági és rendészeti tevékenység hatékonyságát jelentős mértékben növelheti.

Feltételezem, hogy ezért nem lehet elégszer hangsúlyozni az NCTC főigazgatójának szavait a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés fontosságáról.

A „minősített” valóság

Bizonyára az olvasók is észrevették, hogy igyekezetünk, amely arra irányul, hogy információinkat illetéktelen személyek ne ismerhessék meg, esetenként átsap egy indokolatlan „önjáró” titkolózásba, „belső játszómázásba”. Külön érdemes kiemelni, hogy mindez azon a térfélen történik, ahol a cél közös, és a másik térfélhez képest a legkisebb esély van arra, hogy az információ illetéktelen kezekbe kerül.

Ráadásul olyan információs környezetben valósul ez meg, ahol kimondva-kimondatlanul az elemzés alapjául szolgáló adatok jelentős része – egyesek szerint közel 90%-a – ma már nyílt forrásból táplálkozik.

Ez esetben nincs jelentősége annak, hogy a kényes információ védeltsége milyen szintű. Egyedül annak a felismerésnek van jelentősége, hogy a természetüknél fogva összetartozó, vagy összevethető adatok összekapcsolódását, összekapcsolását mechanikus fékek és „falak” akadályozzák, kizárva bármilyen érdemi összadatforrású elemzés végrehajtását, és ezek az akadályok nem adatvédelmi kérdések.

Elég példának okáért arra gondolni, hogy 9/11 előtt készült ügynöki jelentésekben külön-külön megjelentek az amerikai repülőiskolába érkező közel-keleti hallgatókról szóló információk és ezek lehetséges kapcsolatai Oszama bin Ládén terroristahálózatával. A látványos támadások tervei példának okáért New York-i épületek lerombolására vagy más, szimbolikus célpontok megsemmisítésére. Konkrét személy vonatkozásában írtak a szolgálat munkatársai arról, hogy nevezett képes bármivel belerepülni a Világkereskedelmi Központba.

A nagy tanulság mindebből az, hogy az információk áramlásának pontos rendjét meg kell határozni és az egyes szervektől az adatszolgáltatást – meghatározott adatkörben, meghatározott módon és tartalommal, valamint formában – meg kell követelni. A fúziós központok létrejötte adekvát választ volt a súlyos és szervezett bűnözés, valamint a terrorizmus elleni fellépés hatékonyságának emelésére, de a formális keretek megteremtése önmagában még csak ennek a lehetőségét biztosította. Az említett példa az Egyesült Államokból – de említhetném

hazánkat is – rámutatott, hogy a kölcsönös bizalmon alapuló együttműködés feltételrendszerének megteremtése pusztán normaszintű szabályozással kevésnek bizonyul.

Összegzés

Az előadással az emberi tényező fontosságára szerettem volna felhívni a figyelmet az együttműködésben, ami talán evidensnek, és magától értetődőnek tűnhet. De időnként a legegyszerűbb megoldások a legnehezebbek. Nem tudnám pontosan megmondani, miért van ez így.

Átadni az információkat, közösen tevékenykedni a sikerért, majd megosztani az elismerést. Ennyi lenne.

Mégis, nap mint nap vélt vagy valós akadályok által határolt bozótharcba tudunk bonyolódni, egymás sikerére éhesen. Pedig mindenkinek megvan a saját feladata, tehát ha jobban belegondolunk, nincs is valódi verseny. Nincs két szerv, amelynek feladat- és hatásköre azonos lenne, vagy hasonló, áthallásokkal végrehajtott feladataikat ne tudnák ésszerűen elválasztani. A verseny tehát csak látszólagos. Mi teremtjük meg magunknak. És sokszor a lift ajtajánál ér véget.

De vajon mit lehetne tenni, hogy mindez megváltozzon? A kényszer, a parancs, a norma ereje itt kevés lesz. A hajlandóságot kell életre hívni, amelyet a kölcsönös tisztelet és megbecsülés éltet. Bármilyen furcsának is tűnhet, a bajtársiasság humánuma hiányzik ebben az ezer darabra hullott és villanásokkal jellemezhető szubkultúrában, ahol egymásra torlódott generációk beszélnek formálisan azonos nyelvet, miközben az emberi megértés hiányából fakadóan az értékek közvetítése ellehetetlenül.

Ezért fontos, hogy a köz szolgálata kiszámítható, megbízható, és hiteles perspektívát nyújtson azoknak, akik hivatásukként ezt az utat választják a jövőben. Ezért hiánypótló a jó életpályamodell. Mert a mi generációnk értékvesztettsége okán jóval kevesebbet tud majd továbbadni a „szervezeti kultúrából”, mint amennyit kapott.

Az eredményességet pedig nem a munkahelyek számának folyamatos mennyiségi növelésével, hanem a munkakörülmények – ide értve különösen a fizikai körülmények megváltoztatásán túlmutató szellemi közeg – rendhagyó módon történő átformálásával célszerű biztosítani.

Egy példaértékű szemléletű ember szavait idézve: nem többet kell dolgozni, hanem jobban.

„Macte nova virtute puer: sic itur ad astra”⁶

⁶ VERGILIUS: Aeneis (11. ének, 283. sor)